

Рішення ARCOM № 2022-763 від 14 грудня 2022 року про надання офіційного повідомлення Eutelsat SA

<https://www.arcom.fr/nos-ressources/espace-juridique/decisions/decision-du-14-decembre-2022-mettant-en-demeure-la-societe-eutelsat-sa>

Опубліковано 14 грудня 2022 року

Пленарне засідання 14 грудня 2022 року

Регуляторний орган з питань аудіовізуальних та цифрових комунікацій,

беручи до уваги Європейську конвенцію про транскордонне телебачення від 5 травня 1989 року, зокрема її статті 3, 5 і 7;

беручи до уваги закон № 86-1067 від 30 вересня 1986 року зі змінами щодо свободи спілкування, зокрема його статті 1, 3-1, 15, 42 і 43-6;

беручи до уваги наказ № 468969 Головного судді Державної ради від 9 грудня 2022 року;

беручи до уваги звіт про перегляди програм телеканалу «Россия 1» в ефірі 27 лютого, 1, 4, 5, 14, 15, 23 і 26 квітня, 24 і 30 травня та 13 і 26 липня 2022 року, перекладений на французьку мову;

беручи до уваги звіт про перегляд програм телеканалу «Первый канал» у ефірі 3, 4, 5, 11 та 12 квітня, 26 травня та 13 вересня 2022 року у перекладі французькою мовою;

беручи до уваги репортаж про перегляд програм телеканалу «НТВ», випущених 3, 5 та 21 квітня та 1 та 4 вересня 2022 року, у перекладі на французьку мову;

враховуючи таке:

Щодо правової бази:

1. По-перше, відповідно до статті 43-6 закону від 30 вересня 1986 року, згаданого вище: *«Цей закон застосовується до телевізійних послуг, видавець яких знаходиться під юрисдикцією Франції відповідно до критеріїв, передбачених Європейською Конвенцією про транскордонне телебачення від 5 травня 1989 року, які отримуються державами-учасниками цієї Конвенції, які не є членами Європейського Співтовариства.»*

2. По-друге, відповідно до положень статті 3 Європейської конвенції про транскордонне телебачення, згаданої вище: *«Ця Конвенція застосовується до будь-якої програмної послуги, яка транслюється або ретранслюється організаціями чи технічними засобами, що знаходяться під юрисдикцією однієї зі Сторін, кабельними каналами, за допомогою наземного передавача або супутника, і яка може*

прийматися, прямо або опосередковано, на території однієї чи більше Сторін.» Згідно з положеннями статті 5 тієї ж конвенції: «1. Кожна Сторона, що здійснює трансляцію, забезпечує відповідність умовам цієї Конвенції всіх програмних послуг, які транслюються телемовниками, що підпадають під юрисдикцію цієї Сторони. 2. Для цілей цієї Конвенції телемовником, який підпадає під юрисдикцію Сторони, є: - телемовник, який вважається розташованим на території цієї Сторони згідно з пунктом 3; - телемовник, до якого застосовується пункт 4. (...) 4. Телемовник, до якого не застосовуються положення пункту 3, вважається таким, що підпадає під юрисдикцію Сторони, так званої Сторони, що здійснює трансляцію, у таких випадках: (...) в коли він, хоча й не використовує частоту, надану Стороною, він використовує можливості супутника, що належить цій Стороні; (...).»

3. По-третє, відповідно до положень статті 7 тієї ж Конвенції: «1. Усі елементи програмних послуг у тому, що стосується їхнього представлення та змісту, повинні поважати гідність людини та основні права інших людей. Зокрема, вони не повинні: (...) в. неправомірно пропагувати насильство чи спонукати до расової ненависті. (...) 3. Телемовник забезпечує об'єктивне висвітлення фактів і подій та сприяє вільному формуванню думок.»

4. Дотримання принципів, викладених у цій угоді та згаданих вище, також гарантується законом від 30 вересня 1986 року. Дійсно, згідно з положеннями третього абзацу статті 3-1 цього закону, «Регуляторний орган аудіовізуальних і цифрових комунікацій гарантує чесність, незалежність і плюралізм інформації та програм, які їй сприяють, відповідно до статті 1 [цього] закону», згідно з якою «Повідомлення громадськості за допомогою електронних засобів є безкоштовним. Здійснення цієї свободи може бути обмежене лише тією мірою, якою це вимагається, з одного боку, повагою до гідності людської особи, свободи та власності інших, плюралістичним характером вираження течій думки та поглядів, а також з іншого боку, захистом дитинства та підліткового віку, охороною громадського порядку [...]».

5. Крім того, згідно зі статтею 15 цього самого закону, ARCOM гарантує, що програми, надані громадськості аудіовізуальною комунікаційною службою, не містять жодного підбурювання до ненависті чи насильства на одній із підстав, зазначених у Статті 21 Хартії основоположних прав Європейського Союзу, включаючи громадянство.

6. Насамкінець, відповідно до положень статті 42 цього самого закону Регуляторний орган аудіовізуального та цифрового зв'язку може офіційно сповістити операторів супутникових мереж «про дотримання зобов'язань, покладених на них законодавчими та нормативними текстами та принципами, визначеними в Статті 1 і 3-1». Згідно з наказом Eutelsat № 277736 від 3 березня 2005 року, суддя з термінових заяв Державної ради розглянув: *Що саме (...) [Орган регулювання аудіовізуальних та цифрових комунікацій] має використовувати повноваження, надані йому законом, щоб забезпечити ефективне застосування принципів, які він виклав, і, зокрема, вживати відповідних заходів для якнайшвидшого припинення мовлення та трансляції будь-яких програм, що містять підбурювання до ненависті чи насильства за ознаками раси, статі, звичаїв, релігії чи національності; що [він] може з цією метою надіслати операторам супутникових мереж офіційне повідомлення на підставі статті 42 закону від 30 вересня 1986 року.*

Про компетенцію Органу регулювання аудіовізуальних та цифрових комунікацій:

7. Зі слідства випливає, що телеканали «Россия 1», «Первый канал» і «НТВ», які є російськими компаніями і розповсюджуються в платних пакетах «НТВ+» і «Триколор» на супутникових потужностях Eutelsat SA, які не доступні у відкритому вигляді та не продаються на території Європейського Союзу, поширюються та транслюються на українських територіях, анексованих Росією у 2014 та 2022 роках. Якщо ці канали транслюються в Україні, держава-учасниця Конвенції від 5 травня 1989 року, згаданої вище, за допомогою супутникового ресурсу, що підпадає під юрисдикцію Франції, відповідно до вищезазначених положень статті 43-б закону від 30 вересня 1986 року та вищезазначених положень статті 5 Конвенції, компетентним є Регуляторний орган аудіовізуального та цифрового зв'язку Франції у питаннях забезпечення дотримання цими службами зобов'язань і принципів, передбачених цією угодою, які також містяться в законі від 30 вересня 1986 року.

У програмах та передачах, які вийшли на «Росія 1» 27 лютого, 1, 4, 5, 14, 15, 23 і 26 квітня, 24 і 30 травня і 13 і 26 липня 2022 року:

Щодо зобов'язання не розпалювати ненависть і насильство:

8. З репортажу телевізійної служби «Росія 1» випливає, що вона неодноразово представляє не лише українських лідерів та українську армію, а й, насамперед, українське населення, як прихильників нацистської ідеології Третього Рейху і, отже, становлять надзвичайну небезпеку.

9. Так, у випуску новин 26 квітня 2022 року людина на знімальному майданчику у вигляді політолога пояснила, що українською ніхто ніколи не розмовляв і тому *«навіть нацисти говорять між собою російською»*. 30 травня 2022 року спікер в ефірі заявив, що в Україні два мільйони людей *«хочуть відновити СС»* і що ці два мільйони людей повинні *«виїхати з України, або бути денацифікованими, тобто ліквідованими»*.

10. Крім того, Президент України та його уряд представлені в особливо принизливій формі. 13 липня 2022 року повідомлялося, що головною метою Росії є *«ліквідація нацистського уряду Зеленського»*, який організував би *«геноцид власного народу»*. 26 липня 2022 року українського Президента назвали *«міжнародним терористом, спадкоємцем Бандери»*, здатним *«підсилати своїх убивць»*.

11. Нарешті, під час інформаційної програми 15 квітня 2022 року заперечується саме існування української нації, зводиться до рангу простої «ідеї», яку необхідно було б усунути, оскільки остання *«отруїла б»* слов'янський народ за 100 років. На думку журналіста, саме позначення українською було б *«образою»*.

12. Таким чином, ці зауваження передають особливо тривожний і загрозливий образ українського населення в цілому, що може розпалювати ненависть до нього через їхню національність у контексті війни проти України.

13. Крім того, з огляду впливає, що російська стратегія військових ударів по українських центрах прийняття рішень і людям, які там працюють, а також цивільному населенню, представлена не тільки як законна, але й така, що потребує посилення.

14. Так, під час випуску новин 14 квітня 2022 року серед іншого було зазначено, що якщо українські «дрібні» провокації на території Росії триватимуть, Росія повинна атакувати український центр прийняття рішень у Києві: *«Ми могли б почати, наприклад, зі знищення урядового кварталу, будівлі Міністерства оборони України, Офісу Зеленського та Головного управління СБУ»*. 26 квітня 2022 року також зазначено, що коли *«злочинний режим у Києві буде стерто з лиця землі, повернеться злагода, знову буде міжнародна торгівля.»*

15. Крім того, 23 квітня 2022 року журналіст запропонував забетонувати виходи та входи до маріупольського комбінату «Азовсталь», де сховалися українські мирні жителі та військові, вважаючи, що немає жодних причин відчувати *«почуття гуманізму»*. За словами цього ж журналіста, більше не варто хотіти догоджати іноземцям, і було б доречно, щодо людей, які знайшли притулок на фабриці, *«посадити їх у клітку [...], показати їх на площі [...], нехай люди роблять з ними те, що хочуть»*. Ці послідовності, як правило, легітимізують застосування насильства проти українського населення і, таким чином, можуть підбурювати до насильства проти українського населення за національною ознакою.

16. Отже, трансляція всіх відповідних послідовностей є порушенням статті 15 закону від 30 вересня 1986 року та першого абзацу статті 7 Конвенції від 5 травня 1989 року. Це порушення є тим серйознішим, що це відбувається в контексті військового вторгнення Російської Федерації в Україну, яке почалося 24 лютого 2022 року.

Щодо зобов'язання стосовно чесності інформації:

17. З репортажу телевізійної служби «Росія 1» впливає, що кілька серйозних і безпідставних звинувачень, які підживлюють джерела російської пропаганди, були оприлюднені, зокрема, з метою легітимізації війни в Україні.

18. Таким чином, різні коментарі посилаються на той факт, що російські удари завдавали уражень лише по військовим об'єктам, а не цивільним. У цьому сенсі 27 лютого 2022 року уточнюється, що: *“Є неправдива інформація про міста України, які зазнали ураження. Це не той випадок. Руйнуються лише військові об'єкти. Наше ставлення до мирних жителів і міст дуже обережне. Метою спецоперації Росії в Україні є запобігання світовій війні. А дії Росії, по суті, антивоєнні»*. Більш того, 1 квітня 2022 року журналіст вказує: *«Ми розбомбили хоч один житловий квартал?! Хоча б один?! Це все армійські сайти! Але що ваші виродки зробили з мікрорайоном Донецька?!»*

19. Крім того, щодо різанини в Бучі, у випуску новин від 4 квітня 2022 року зазначено: *«Захід використовує Бучу для легалізації майбутніх чисток у районах, раніше окупованих російською армією. Людей вбивали українські сили, тому що вони не чинили опору росіянам. Тим самим Захід дає Україні повноваження вбивати без суду тих, кого вони вважають зрадниками»*.

20. Також, війна в Україні представлена як громадянська війна між росіянами, що рівнозначно запереченню самого існування української нації. 5 квітня 2022 року журналіст повідомив, що хоча українці вважають себе українцями, для Заходу вони є частиною Росії, тому що «[західники] не вміють писати слово українська», а «Захід не робить різниці: ми всі росіяни». 24 травня 2022 року в випуску новин інший журналіст стверджував, що українці – це росіяни, що української мови не існує, що все це – «вигадка». Він також стверджував, що «Незважаючи на те, що говорять на Заході, російських солдатів в Україні зустрічають квітами. [...] І це пояснюється легко: це російський народ, який чекає звільнення від нацистського режиму Зеленського». Також, 30 травня 2022 року в ефірі вказується, що «на жаль, ця війна є громадянською» і що «росіяни воюють проти росіян».

21. Неодноразове розповсюдження в умовах війни фейкової інформації, деконтекстуалізованої, упередженої та не заснованої на жодному надійному джерелі інформації, відображає особливо серйозне порушення зобов'язання щодо забезпечення чесності інформації.

22. Отже, поширення такої інформації є порушенням третього абзацу статті 3-1 закону від 30 вересня 1986 року та третього абзацу статті 7 угоди від 5 травня 1989 року.

23. Отже, трансляція Eutelsat SA телевізійної служби «Росія 1» серйозно порушує статті 3-1 і 15 закону від 30 вересня 1986 року та пункти 1 і 3 статті 7 Угоди від 5 травня 1989 року. Цій компанії необхідно надіслати офіційне повідомлення про припинення трансляції послуги «Росія 1».

Про випуски, які вийшли на каналі «Первый канал» 3, 4, 5, 11 та 12 квітня, 26 травня та 13 вересня 2022 року:

Щодо зобов'язання не розпалювати ненависть і насильство:

24. Зі звіту про перегляди телевізійної служби «Первый канал» випливає, що вона неодноразово представляє українське населення як прихильників нацистської ідеології Третього Рейху і таким чином представляє надзвичайну небезпеку, зокрема для Росії.

25. Так, в ефірі 4 квітня 2022 року уточнюється, що для українців «після влаштування різанини в Бучі наступним кроком буде атака газом «Новачок» в європейському метро», потім 12 квітня 2022 року, що «Україна була «озброєною біозброєю» Сполученими Штатами і що Захід намагається «звинуватити нас у використанні хімічної зброї». Крім того, в випуску новин 11 квітня 2022 року Україна була представлена як терористична держава, яка становить «дуже велику загрозу» для кордонів Росії. Також, в іншій програмі новин, що вийшла 26 травня 2022 року, ведуча новин сказала: «Неонацисти використовували мирних жителів як живий щит, а населені квартали перетворювали на бойові позиції.»

26. Таким чином, ці зауваження створюють особливо тривожний і загрозливий образ українського населення в цілому, що може розпалювати ненависть і насильство проти нього на національній основі.

27. Отже, трансляція всіх відповідних послідовностей є порушенням статті 15 закону від 30 вересня 1986 року та першого абзацу статті 7 Конвенції від 5 травня 1989 року. Це порушення є тим серйознішим, що це відбувається в контексті військового вторгнення Російської Федерації в Україну, яке почалося 24 лютого 2022 року.

Щодо зобов'язання стосовно чесності інформації:

28. Зі звіту про перегляди телеканалу «Первый канал» випливає, що кілька серйозних і безпідставних звинувачень, які підживлюють джерела російської пропаганди, були оприлюднені, зокрема, щоб змусити людей повірити в присутність сил НАТО в Україні, в причетність США до спалаху російсько-українського конфлікту та покладання відповідальності за різанину в Бучі на українців.

29. Таким чином, щодо різанини, яка сталася в місті Буча, було представлено як даність, що ця різанина була справою рук українських сил. 3 квітня 2022 року в газеті каналу було зазначено, що *«Київ робить усе, щоб спробувати дискредитувати наших військових. Ось офіційні зображення Міноборони України [оприлюднені зображення зруйнованого міста. Ми бачимо, як повноприводи перетинають вулиці, бездиханне тіло лежить на землі], надіслане західним ЗМІ. Зняті в Бучі на Київщині, вони нібито є доказом того, що російські війська масово вбивали мирних жителів. Але коли придивитися ближче, стає очевидно, що це чергова підробка. Ці образи є постановочними. Ми бачимо нібито вбиту людину [зображення відтворюються уповільнено. Неживе тіло на екрані оточене червоним колом], яка піднімає руку. Інша встає, щойно машина з оператором проїжджає повз неї.»* Більше того, наступного дня в випуску новин було зазначено, що місто Буча було обране Заходом, оскільки назва цього міста нагадує англійське слово *«bucher»* (що означає «різник»). Також, 5 квітня 2022 року було заявлено: *«Абсолютно очевидно, що ситуація в Бучі була організована Сполученими Штатами Америки. Шановні колеги, США воюватимуть в Україні до останнього українця, буде ще багато Буч і ще багато пологових будинків у Маріуполі.»*

30. Крім того, у випуску новин «Час покаже» 13 вересня 2022 року було зазначено, що штаб НАТО знаходиться в районі Краматорська, що на українській землі присутні офіцери НАТО, або навіть, що *«маски відпали, солдати НАТО вже навіть не ховаються і присутні на українській землі. Окрім американської мови, ми також чуємо мову країн Балтії.»*

31. Також, у цій самій програмі стверджувалося, що Сполучені Штати ведуть війну з Росією і що метою є *«принизити та демілітаризувати Росію»* та *«вторгнутися на російські території»*.

32. Неодноразове поширення в умовах війни фейкової інформації, деконтекстуалізованої, упередженої та не заснованої на будь-якому надійному джерелі інформації, відображає особливо серйозне порушення зобов'язання щодо забезпечення чесності інформації.

33. Отже, поширення такої інформації є порушенням третього абзацу статті 3-1 закону від 30 вересня 1986 року та третього абзацу статті 7 Конвенції від 5 травня 1989 року.

34. Отже, трансляція Eutelsat SA телевізійної служби «Первый канал» серйозно порушує статті 3-1 і 15 закону від 30 вересня 1986 року та пункти 1 і 3 статті 7 Конвенції від 5 травня 1989 року. Цій компанії необхідно надіслати це офіційне повідомлення про припинення розповсюдження послуги «Первый канал».

У програмах, які вийшли на «НТВ» 3, 5 та 21 квітня та 1 та 4 вересня 2022 року:

Щодо зобов'язання не розпалювати ненависть і насильство:

35. Зі звіту про перегляди телеканалу «НТВ» випливає, що він неодноразово представляє українську мову як ненависницьку та небезпечну та передає думку про те, що застосування насильства проти українців є правомірним і має бути посилене.

36. Так, під час програми 4 вересня 2022 року, яка частково була присвячена небезпеці викладання української мови на українських територіях, окупованих Росією (у програмі представлених як «звільнені»), доповідачі стверджували, що українська мова передавала «антиросійський» і «ворожий» зміст і тому її викладання слід заборонити. Транслювався уривок із лекції російського режисера, під час якої було зазначено: *«Українська мова стала вектором русофобії, [...] речення, які можна почути українською мовою, це речення, які дозволяють висловити ненависть до Росії. За його словами, викладання предметів українською було б «катастрофою». На нібито небезпеці української мови наголошували й присутні на знімальному майданчику: «Але якщо, звичайно, це [викладання української] становить небезпеку. Доповідач додав у тій самій програмі, що коли ви вивчаєте мову, «ви повинні читати контент, який у даному випадку був написаний Києвом», і тому ви «поглинаєте ворожий та антиросійський контент». Єдина спроба суперечки, сформульована доповідачем, була різко відкинута іншими присутніми на знімальному майданчику, і ведучий програми завершив дебати так: Борис Надєждін [людина, яка робила спробу протиріччя], ви розумієте російську? Тож закрийте рота.»*

37. Ці зауваження, неодноразово представляючи українську мову як ненависну та небезпечну, передають образ загрозливого та небезпечного українського населення. Таким чином, ця послідовність може викликати почуття насильства проти українського населення, а тому характеризує розпалювання ненависті за національною ознакою.

38. Крім того, під час програми 1 вересня 2022 року обговорювалося питання ефективності чи неефективності вбивства українських силовиків. Під час іншої програми, яка транслювалася того ж дня, спікер на знімальному майданчику сказав, що ми повинні усунути «ліберальних покидьків», яких також називають «сволотами», перш ніж завершити своє втручання цитатою Йосипа Сталіна («Немає чоловіків, немає проблем. Смерть вирішує всі проблеми») і, проголошуючи, що всі вороги нації повинні бути знищені («спочатку їх треба вбити, а потім ми їх поховаємо в братських могилах»).

39. Ці неодноразові заяви про велике насильство, спрямовані, зокрема, на українські служби безпеки та ширше на ворогів Росії, яких слід розуміти в контексті війни проти України як націлені, зокрема, на українців, як правило, на захист ідеї що насильство проти них є законним, необхідним і має бути посилене. Таким чином, поширення цих коментарів може призвести до насильства за національною ознакою.

40. Отже, трансляція всіх відповідних послідовностей є порушенням статті 15 закону від 30 вересня 1986 року та першого абзацу статті 7 Конвенції від 5 травня 1989 року. Це порушення є тим серйознішим, що це відбувається в контексті військового вторгнення Російської Федерації в Україну, яке почалося 24 лютого 2022 року.

Щодо зобов'язання стосовно чесності інформації:

41. З репортажу телевізійної служби «НТВ» випливає, що кілька серйозних і безпідставних звинувачень, які підживлюють джерела російської пропаганди, були оприлюднені, зокрема, з метою легітимізації війни в Україні та мінімізації відповідальності Росія в поточних подіях.

42. Так, під час трансляції програми 3 квітня 2022 року розправу в Бучі було представлено як «версію», надану Києвом. 5 квітня 2022 року в ефір вийшов серіал, під час якого голос за кадром описав бійню в Бучі як «інсценовану», під час якої тіла «нібито» купаються в крові. За словами журналіста, «це неможливо, тому що минуло вже чотири дні, як їх вбили». Він додав, що ми бачимо або «акторів, які погано грають мертвих», або «тіла, які підбирали по всій Україні». Ці послідовності, які, як правило, заперечують саме існування різанини в Бучі і не ґрунтуються на жодних підтверджених елементах, схожі на спекуляції, спрямовані на підживлення проросійської пропаганди.

43. Крім того, 21 квітня 2022 року в ефір вийшов сюжет, в якому ведучий розповідав про мирний клімат Херсона, українського міста, яке тоді було окуповано Росією. Ця заява була проілюстрована зображеннями дітей, які граються в парку. Однак, як випливає з розслідування, зображення, що трансливалися на екрані, відповідали зображенням міста Єйськ у Росії. Таким чином, ця послідовність спотворювала ситуацію міста Херсон, використовуючи неадекватні зображення.

44. Нарешті, під час випуску програми 4 вересня 2022 року, присвяченої українській мові, спікери стверджували, що населення окупованих Росією українських територій, представлених як «звільнені», жодним чином не хоче розмовляти українською мовою. Один із доповідачів стверджував, що напевно діти цих територій розмовляють російською: «[...] Російська мова є рідною для українців, [...] українська мова є лише атрибутом, способом сказати: я не я не росіянин. Інша людина сказала: «Але люди не хочуть вчитися українською [...] немає запиту вчити українську. Проте державною мовою країни залишається українська мова. Таким чином, зводити українську мову до акту антиросійського інакомислення і стверджувати, що українське населення окупованих територій в цілому не бажає нею розмовляти, є явно неправильним.

45. Неодноразове поширення в умовах війни фейкової інформації, деконтекстуалізованої, упередженої та не заснованої на будь-якому надійному джерелі інформації, відображає особливо серйозне порушення зобов'язання щодо забезпечення чесності інформації.

46. Отже, поширення такої інформації є порушенням третього абзацу статті 3-1 закону від 30 вересня 1986 року та третього абзацу статті 7 Конвенції від 5 травня 1989 року.

47. Отже, трансляція Eutelsat SA телевізійної служби «НТВ» серйозно порушує статті 3-1 і 15 закону від 30 вересня 1986 року та пункти 1 і 3 статті 7 Конвенції від

5 травня 1989 року. Цій компанії необхідно надіслати офіційне повідомлення про припинення трансляції програмної послуги «НТВ».

Після розгляду,

Вирішив :

Стаття 1. Офіційно повідомити Eutelsat SA про забезпечення припинення мовлення служб «Россия 1», «Первый канал» і «НТВ» протягом 7 днів після отримання повідомлення про це рішення.

Стаття 2. Про це рішення буде повідомлено Eutelsat SA та опубліковано в *Офіційному журналі Французької Республіки*.

Вчинено в Парижі 14 грудня 2022 року.

(Підписано Президентом ARCOM)